Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2019-12-04

RS 2019-0631

Regionstyrelsen

Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever under hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

Föredragande regionråd: Anna Starbrink

Ärendebeskrivning

Tara Twana m.fl. (S) har till regionfullmäktige lämnat en motion i vilken de föreslår att hälso- och sjukvårdsnämnden ges i uppdrag att med avseende på journaler och nätjournaler vidta vissa åtgärder för att säkerställa säkerhet och sekretess för personer som lever under hedersrelaterat förtryck.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) avslås med hänvisning till regionrådsberedningens motivering.

Regionrådsberedningens motivering

Alla människor ska ha frihet att leva och forma sina egna liv. Hälso- och sjukvården kan spela en stor roll i att både upptäcka och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck genom att möta patienter i utsatta situationer med största respekt och värdighet samt bidra till att människor kan stärka sina egna livsval.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har sen tidigare i uppdrag att ta fram en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Handlingsplanen är under framtagande och kommer att samla pågående och planerade insatser som behöver göras för att hälso- och sjukvården ska utveckla bland annat kunskapen och samverkan kring hedersrelaterat våld och förtryck.

Motionären lyfter ett viktigt perspektiv kring hanteringen av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat våld och förtryck. Det är naturligtvis viktigt att det finns rutiner och funktioner kring patienters

möjlighet att ta del av sina journaler via internet och vårdpersonalens möjlighet att ta del av patientjournaler i sin yrkesroll för att förebygga otillåten och obehörig åtkomst av journalen. I sitt tjänsteutlåtande konstaterar regionledingskontoret att det redan idag finns sådana rutiner och funktioner som gör det möjligt att förebygga och beivra otillåten eller obehörig åtkomst. Bland annat lyfts fram att det i Inera ABs ramverk för invånares direktåtkomst till journalinformation presenteras principer för när information inte ska tillgängliggöras. Till exempel när det finns ”uppgifter som kan vara till men för en person som befinner sig i våldsutsatthet.” I dessa fall visas journalen inte via nätjournaltjänsten.

Vidare krävs det idag säker inloggning via e-legitimation för att logga in på sin journal via 1177.se. Vårdnadshavare har som utgångspunkt åtkomst till sina barns journalinformation upp till 13 års ålder men inte därefter. I regionen är också ungdomsmottagningarna och barn- och ungdomspsykiatrin undantagna från e-tjänsten Journalen.

Ytterligare en viktig funktion är möjligheten för patienten att enkelt försegla sin egen journalåtkomst. Förseglingen kan göras både för en enskild mottagning eller för allt innehåll. Funktionen finns framför allt till för att utgöra ett skydd för personer som är rädda för att någon ska tvinga dem att öppna journalen. Det finns även möjlighet att undanta information som dokumenterats i journalen under vissa sökord, så att denna information inte visas.

Därutöver loggas all åtkomst till journalen och den kan kontrolleras i efterhand. Även vårdpersonalens åtkomst till patientuppgifter loggas och där görs även systematiska kontroller. Patienter har alltid rätt att begära att få ta del av åtkomstloggarna och har därmed också möjlighet att upptäcka eventuell obehörig åtkomst.

Regionrådsberedningen instämmer i regionledningskontorets bedömning att det finns funktioner, rutiner och kunskap för att skydda patienter från obehörig åtkomst till journaler. Därutöver kommer den handlingsplan som är under framtagande ytterligare stärka hälso- och sjukvårdens arbete för patienter som lever under hedersrelaterat våld- och förtryck. Därmed anser regionrådsberedningen att motionen ska avslås.

Beslutsunderlag
Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2019:23

Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 oktober
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 3 oktober 2019
Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 30 oktober 2019

Irene Svenonius Anna Starbrink

Regionstyrelsen
Regionledningskontoret
Josef Driving

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-11-13

RS 2019-0631

Regionstyrelsen

Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever under hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

Ärendebeskrivning

Tara Twana m.fl. (S) har till regionfullmäktige lämnat en motion i vilken de föreslår att hälso- och sjukvårdsnämnden ges i uppdrag att med avseende på journaler och nätjournaler vidta vissa åtgärder för att säkerställa säkerhet och sekretess för personer som lever under hedersrelaterat förtryck.

Beslutsunderlag

Regiondirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2019:23
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 oktober
Hälso- och sjukvårdsförvaltningens tjänsteutlåtande den 3 oktober 2019
2019Stockholms läns sjukvårdsområdes yttrande den 30 oktober 2019

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår regionstyrelsen föreslå att regionfullmäktige beslutar följande.

> Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) avslås med hänvisning till vad som sägs i regiondirektörens tjänsteutlåtande.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Sammanfattning
Motionärerna föreslår att hälso- och sjukvårdsnämnden ges i uppdrag att med avseende på journaler och nätjournaler vidta vissa åtgärder för att säkerställa sekretess och säkerhet för personer som lever under hedersrelaterat förtryck.

Regionledningskontoret konstaterar att patienters möjlighet att ta del av sina journaler via internet (1177.se) och vårdpersonalens möjlighet att ta del av patientjournaler i sin yrkesroll är förenade med rutiner och funktioner som syftar till att förebygga och beivra otillåten eller obehörig åtkomst. Det saknas därför anledning för regionfullmäktige att särskilt uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att vidta åtgärder enligt motionärernas förslag. Regionledningskontoret föreslår att motionen avslås.

Bakgrund
I motionen framhålls att personer som lever i hedersrelaterat förtryck är utsatta för särskilda risker vad gäller hantering av journaler. Inte sällan är dessa personer hårt kontrollerade och kan tvingas att ge förövare åtkomst till sin journal via nätet. Ett annat problem som framhålls är att föräldrar och släktingar som arbetar inom vården alltför enkelt kan få tillgång till sina barns journaler. Förutom att det kan innebära en säkerhetsrisk för utsatta personer, kan det leda till att dessa väljer att inte söka vård för vissa hälsoproblem, av rädsla för att information om vårdkontakterna kan komma obehöriga till del.

Regionfullmäktige föreslås mot bakgrund av detta besluta om att uppdra åt hälso-och sjukvårdsnämnden att säkerställa rätten att säkerhetsmarkera sina journaler och nätjournaler, rätten att dölja känslig information samt att utbilda sjukvårdspersonal kring journalföring för personer som lever i hederskontext. Vidare föreslås att fullmäktige ska uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att utforma möjlighet för patienten själv att via e-legitimation godkänna att sjukvårdspersonal kan komma åt patienternas journaler.

Motionen har remitterats till hälso- och sjukvårdsnämnden samt till Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO).

Överväganden
Motionärerna adresserar frågor av stor vikt. Inom hälso- och sjukvården är det fundamentalt att sekretessen upprätthålls och att patienternas integritet skyddas. Detta gäller särskilt personer som lever i hedersförtryck eller någon annan utsatt situation.

Journalen är en tjänst som nås genom inloggning i 1177 Vårdguidens e-tjänster och som gör det möjligt för invånarna att läsa ett urval av sin journalinformation från hälso- och sjukvården via nätet. Att invånarna har denna möjlighet är ett viktigt led i strävan att göra patienterna mer involverade i sin egen vård.

I september 2016 fastslog dåvarande landstingsfullmäktige ett regelverk för invånarens direktåtkomst till journalinformation inom Stockholms läns landsting, LS 2015-1549. Landstingsfullmäktige gav även hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att förvalta och följa upp regelverket och vid behov besluta om ändringar av eller tillägg till detta.

Därefter har Inera AB tagit fram ett nationellt ramverk som gäller för alla regioner. Ramverket presenterar bland annat principer för när information inte ska tillgängliggöras, till exempel när det finns ”uppgifter som kan vara till men för en person som befinner sig i våldsutsatthet.” Exempel på detta är bland annat våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck. I dessa fall visas journalen inte via nätjournaltjänsten. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården har en vårdgivare som medger enskild direktåtkomst till sina patientuppgifter också ett ansvar att tillse att det finns ett ”system för bedömning” av uppgifter som kräver ett särskilt skydd i förhållande till den enskilde patienten.

I Region Stockholm är ungdomsmottagningar och barn- och ungdomspsykiatrin undantagna från e-tjänsten Journalen. Dessutom finns möjlighet att undanta information som dokumenterats i journalen under vissa sökord, så att denna information inte visas.

För att kunna logga in på sin journal via 1177.se krävs idag säker inloggning via e-legitimation. Vårdnadshavare har som utgångspunkt åtkomst till sina barns journalinformation upp till 13 års ålder men inte därefter. All åtkomst till journalen loggas och kan kontrolleras i efterhand.

Det finns också möjlighet för patienten att med en enkel knapptryckning via 1177.se försegla sin egen journalåtkomst. Förseglingen kan göras för enskild mottagning/avdelning eller för allt innehåll. Förseglingsfunktionens huvudsakliga syfte är just att kunna utgöra ett skydd för personer som är rädda för att de ska tvingas av någon, t.ex. en närstående, att öppna journalen. När journalen är förseglad framgår därför inte att försegling skett, utan endast att ingen information finns att visa. Upplåsning kan endast ske på patientens egen begäran, med hjälp av en blankett som vårdgivaren tillhandahåller och hjälper patienten att fylla i, samtidigt som vårdgivaren kontrollerar att inget våld eller hot har föregått begäran om

upplåsning. Försegling kan även ske på vårdens eget initiativ, efter bedömning av att åtkomsten kan vara till men för patienten.[1]

När det gäller vårdpersonals åtkomst till journalinformation i sin yrkesroll är förutsättningarna delvis annorlunda än vad som är fallet med patientens och vårdnadshavares åtkomst. Att rätt information finns tillgänglig för ansvarig vårdpersonal kan vara väsentlig för patientens egen säkerhet, särskilt i akuta situationer. Samtidigt är det väsentligt att åtkomst till patientuppgifter endast ges till behörig personal som behöver det för att fullgöra sitt arbete.

Patientdatalagen (2008:355) och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:40) om journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården innehåller detaljerade bestämmelser om åtkomst till patientuppgifter och patientens rätt att begränsa åtkomsten till dem genom att spärra information. Lagen innehåller krav på att patienten ska samtycka till åtkomst i vissa fall, bland annat vid direktåtkomst till patientuppgifter hos annan vårdgivare i system för sammanhållen journalföring. Undantag från kravet på samtycke gäller dock under vissa förutsättningar, främst i nödsituationer när patienten inte kan tillfrågas.

För vårdpersonal krävs alltid inloggning via personliga e-tjänstekort (SITHS-kort). All åtkomst till patientuppgifter loggas och systematiska kontroller av åtkomsten görs. Patienter har även rätt att begära att få ta del av åtkomstloggarna och har därigenom själva möjlighet att upptäcka eventuell obehörig åtkomst.

Det finns ett regionalt vårdprogram för våld i nära relationer framtaget 2019 i samverkan mellan hälso- och sjukvårdsnämnden och Akademiskt primärvårdscentrum. Syftet med vårdprogrammet är att vara ett stöd i att ta fram lokala rutiner som kan tillämpas i arbetet med våld i nära relationer.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har också ett pågående uppdrag att ta fram en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Planen samlar pågående och planerade insatser som behöver göras under de kommande åren i hälso- och sjukvården för att bland annat förbättra kunskapen och

[1] Ytterligare information om Journalen finns på Vårdgivarguiden; https://vardgivarguiden.se/avtaluppdrag/it-stod-och-e-tjanster/e-tjanster-och-system-a-o/1177/journal-via-natet/

samverkan rörande hedersrelaterat våld och förtryck. Hälso- och sjukvårdsnämnden har en pågående dialog med enheten Våld i nära relationer på Akademiskt primärvårdscentrum för att säkerställa att det finns kunskap om de säkerhetsåtgärder som finns framtagna för bland annat e-tjänsten Journal via nätet. Personalen har fått utbildning om de funktioner och rutiner som finns i e-tjänsten Journal via nätet för att skydda utsatta individer.

Sammantaget bedömer regionledningskontoret att det finns goda möjligheter i form av funktioner och rutiner samt kunskap hos vårdpersonalen för att skydda minderåriga och vuxna patienter som lever under hot eller våldsförtryck från obehörig åtkomst till journaler. Enligt regionledningskontorets mening saknas därför skäl för regionfullmäktige att nu besluta om särskilda uppdrag för hälso- och sjukvårdsnämnden i enlighet med motionärernas förslag. Motionen föreslås därför avslås.

Ekonomiska konsekvenser
Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist

Beslutsexpediering:
Akt
Hälso- och sjukvårdsnämnden
Stockholms läns sjukvårdsområde
Juridik

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2019-11-13

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ankom
Region Stockholm
2019 -05- 07
Dnr. RS2019-0631

MOTION

2019-05-07

2019:23

Motion av Tara Twana (S) förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i stockholmsregionen

År 2016 införde dåvarande Stockholms läns landsting ett öppet nätjournalsystem tillsammans med andra län och regioner. Detta innebar att alla patienter numera kan läsa sin egen journal på nätet. Det är en teknologisk framgång för Stockholmsregionens invånare att på ett smidigt sätt ta del av sin nätjournal på nätet. Tyvärr missade dock beslutsförfattarna att när detta infördes skulle det innebära en säkerhetsrisk för de personer som lever i hedersförtryck.

Vid hedersrelaterat förtryck är det inte ovanligt att man blir hårt kontrollerad samtidigt som man blir hotad till att rannsaka information från offret. Då är det inte så svårt för förövaren att tvinga sig att få åtkomst till offrets nätjournal. Idag kan läkarna välja att ge ut journalen för patientens bästa, men den möjligheten finns ännu inte för nätjournaler. Med denna risk finns det att unga som söker sig till vård för att testas för olika typer av könssmitta eller annat gynekologiskt besök, väljer att inte söka vård eftersom att utomäktenskapliga sexuella relationer är strikt förbjudet när man lever i ett hedersrelaterat förtryck.

Ett annat problem med det nuvarande journalsystemet är att föräldrar och släktingar som jobbar som läkare enkelt kan få åtkomst till sina barns journaler. Det här är ett problem för många som lever i hedersrelaterat förtryck, därför att de är konstant rädda för föräldrar/släktingar som jobbar som läkare att de kan på ett enkelt sätt få åtkomst till familjemedlemmarnas journaler.

Det har varit en het debatt kring hur obehöriga läst andra människors journaler utan deras skriftliga eller muntliga godkännande. Patientsäkerheten måste fullgöras till godo för att garantera att obehöriga inte ska läsa hedersutsattas journaler. Patienter som lever med PTSD och flytt från hedersförtryckande hem, kan triggas samt få traumatiska utslag vid misstanke om obehöriga som läst dennes journal.

Därför menar vi Socialdemokrater att man bör begränsa åtkomsten för både nätjournaler och vanliga journaler, genom att säkerhetsmarkera journaler samt utbilda sjukvårdspersonal för personer som lever i en hederskontext. Förslag för

ändring i nätjournaler är att patienten måste bli tillfrågad om att hon eller han har rätt att dölja anteckningar och annat på sin nätjournal, samt rätten att spärra nätjournalåtkomst helt och hållet.

För journalåtkomst för obehöriga bland vårdpersonal bör vården upplysa patienter att de har rätt att varna läkare och annan sjukvårdspersonal att de vill ha en säkerhetmarkering på sina journaler samt att erbjuda en e-tjänst där öppning av journaler kommer endast ske med e-legitimation. På så sätt kan man garantera att varje gång journalen öppnas, så ska patienten godkänna via sin e-legitimation.

Regionen har hanterat liknande problematik när det gäller ungas besök på ungdomsmottagningar där även vårdnadshavare kan undanhållas en del information.

Det är viktigt att de aspekter som lyfts i motionen också has i åtanke vid upphandling och implementering av nytt journalsystem och stödsystem inom ramen för arbetet med framtidens vårdinformationsmiljö FVM.

Med anledning av ovanstående föreslår Socialdemokraterna regionfullmäktige besluta:

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att säkerställa rätten att säkerhetsmarkera sina journaler och nätjournaler samt rätten att dölja känslig information i nätjournalerna.

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att utbilda sjukvårdspersonal kring journalhantering för personer som lever i en hederskontext.

att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att utforma en möjlighet för patienten att själv via e-legitimation godkänna att sjukvårdspersonal kan komma åt patientens journaler.

Stockholm den 7 maj

Tara Twana (S)

Liselotte Vahärmegi (S)

Norma Aranda de Gutierrez (S)

Maria Kjelsdotter Rydinger (S)

Galina Monsalves (S)

Tove Sander (S)

Region Stockholm

Hälso- och sjukvårdsnämnden

PROTOKOLLSUTDRAG
2019-10-22

§ 227

Yttrande över motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

HSN 2019-1305

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen. I motionen föreslår Tara Twana m.fl. (S) att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att säkerställa rätten att säkerhetsmarkera sina journaler och nätjournaler, samt rätten att dölja känslig information i nätjournalerna, att utbilda sjukvårdspersonal kring journalhantering för personer som lever i hederskontext, samt att utforma en möjlighet för patienten att själv, med hjälp av e-legitimation, godkänna att sjukvårdspersonal kommer åt patientens journal.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S)

Yrkanden

1. Ordföranden Anna Starbrink (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag.
2. Gabriel Kroon (SD) yrkar bifall till eget förslag (bilaga).
3. Talla Alkurdi (S) yrkar med instämmande av Jonas Lindberg (V) bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordföranden Anna Starbrink (L) ställer proposition på förslagen och finner att hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar enligt ordförandens yrkande.

Beslut

Tjänsteutlåtande över motion 2019:23 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

Reservation

Gabriel Kroon (SD) reserverar sig mot beslutet.
Talla Alkurdi (S) anmäler att S-ledamöterna reserverar sig mot beslutet.
Jonas Lindberg (V) anmäler att V-ledamöterna reserverar sig mot beslutet.

Expedieras till

Regionstyrelsen

FÖRSLAG TILL BESLUT
2019-10-22

HSN 2019-1305

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Ärende 25
Bilaga § 227 HSN 191022

Yttrande över motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

Att säkerställa att journaler och nätjournaler skyddas och säkras från intrång och informationsinhämtning av personer som inte äger rätt att ta del av journalen är synnerligen viktigt för att värna den personliga integriteten. Ännu viktigare blir detta skydd när det handlar om personer som kan drabbas av hot och våld kopplat till hederskultur.

Region Stockholm har i sitt yttrande lyft fram flera åtgärder som vidtagits för säkerställa detta skydd för de som lever i hedersförtryck. Dessa åtgärder, tillsammans med det regionala vårdprogrammet för Våld i nära relationer, ger redan idag stora möjligheter att skydda journaler för de patienter som lever under hot- eller våldsförtryck.

Information om att dessa möjligheter och åtgärder finns måste förbättras och säkerställas till de utsatta. Det skydd och säkerhet som finns för att värna den personliga integriteten i journalsystemen behöver bättre spridning. Personer som lever under hot och våld under hederskulturen saknar ofta möjlighet att ta del av samhällsinformation. Riktade informationsinsatser mot denna grupp är nödvändig, i kombination med de åtgärder som regionen vidtagit för att kunna ge de utsatta det nödvändiga skyddet.

Med anledning av ovanstående föreslår Sverigedemokraterna regionfullmäktige att besluta:

att inleda och bedriva en informationssatsning riktad mot de hedersutsatta miljöerna om vilka möjligheter som finns för att skydda och säkra personlig information i journalsystem och nätjournaler.

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Verksamhetsplanering och uppföljning
Isabelle Zachrisson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-10-03

HSN 2019-1305

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Yttrande över motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen. I motionen föreslår Tara Twana m.fl. (S) att uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att säkerställa rätten att säkerhetsmarkera sina journaler och nätjournaler, samt rätten att dölja känslig information i nätjournalerna, att utbilda sjukvårdspersonal kring journalhantering för personer som lever i hederskontext, samt att utforma en möjlighet för patienten att själv, med hjälp av e-legitimation, godkänna att sjukvårdspersonal kommer åt patientens journal.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2019:23 överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
I motionen framförs att åtkomsten till både vanliga journaler och nätjournaler bör begränsas, genom möjligheten till säkerhetsmarkering. Detta för att skydda personer som lever i hedersrelaterat förtryck. Vidare framförs i motionen att sjukvårdspersonal ska utbildas i journalhantering för personer som lever i en hederskontext. Vidare framförs att personer som lever i hedersrelaterat förtryck inte sällan är hårt kontrollerade med påföljden att det därför inte är svårt att som förövare tvinga till sig åtkomst från offrets nätjournal. Det i sin tur kan innebära att personer väljer att inte söka vård, för till exempel könssmitta eller gynekologiska besök enligt motionären.

I motionen framförs också att anhöriga som arbetar som läkare, enkelt kan få åtkomst till sina familjemedlemmars journaler.

Överväganden
Journalen är en tjänst som gör det möjligt för invånarna att läsa journalinformation från hälso- och sjukvården via nätet. Invånarna når tjänsten genom inloggning i 1177 Vårdguidens e-tjänster.

År 2017 beslutade hälso- och sjukvårdsnämnden att fastställa det nationella ramverket för invånares åtkomst till journalen som är framtaget av Inera AB. Ramverket presenterar bland annat principer för när information inte ska tillgängliggöras, till exempel när det finns ”uppgifter som kan vara till men för en person som befinner sig i våldsutsatthet.” Exempel på detta är bland annat våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck. I de fallen ska vårdgivaren göra en särskild bedömning om uppgifterna bör tillgängliggöras via tjänsten Journalen eller inte. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:14) har en vårdgivare som medger enskild direktåtkomst till sina patientuppgifter, också ett ansvar att se till att det finns ett ”system för bedömning” av uppgifter som kräver ett särskilt skydd i förhållande till den enskilde patienten.

För att kunna logga in på sin journal via 1177.se, krävs idag säker inloggning via e-legitimation. För vårdpersonal krävs inloggning via SITHS-kort. I systemet finns också en åtkomstlogg som visar datum, namn, roll samt vårdgivare för dem som öppnat journalen. Loggen visar förutom vårdgivare, också eventuella vårdnadshavare eller förmyndare som öppnat journalen samt användarens egen användning. Denna funktion finns primärt för att patienten själv ska kunna upptäcka obehöriga åtkomster från personer som har en koppling till patienten.

Idag finns också möjlighet för en patient att försegla sin journal med en knapptryckning, vilket innebär att innehållet inte länge går att komma åt. Förseglingen kan göras för enskild mottagning/avdelning, eller helt och

hållet. Om journalinformationen är delad med ett ombud, försvinner också den möjligheten i samband med förseglingen. När journalen är förseglad framgår det inte att så är fallet. I nätjournalen finns istället bara en upplysning om att ingen information finns att visa. Det åligger vårdgivaren att se till att upplåsning sker på patientens egen önskan, samt att inget våld eller hot föregår en upplåsning. Därför måste upplåsning ske via en blankett som vårdgivaren tillhandahåller och hjälper patienten att fylla i.

Det finns idag ett regionalt vårdprogram för Våld i nära relationer framtaget 2019 i samverkan med Akademiskt primärvårdscentrum. Syftet med vårdprogrammet är att vara ett stöd i att ta fram lokala rutiner som kan tillämpas i arbetet med våld i nära relationer.
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har också i uppdrag att ta fram en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete pågår. Planen samlar pågående och planerade insatser som behöver göras under de kommande åren i hälso- och sjukvården för att förbättra blanda annat kunskapen och samverkan rörande hedersrelaterat våld och förtryck.
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har en pågående dialog med enheten Våld i nära relationer på Akademiskt primärvårdscentrum för att säkerställa att det finns kunskap om de säkerhetsåtgärder som finns framtagna för e-tjänsten Journalen.

Sammanfattningsvis finns alltså idag möjligheter att skydda journaler för patienter som lever under hot- eller våldsförtryck. Skyddet finns både gentemot vårdgivare och enskilda.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget till beslut förväntas inte få några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Förslaget till beslut förväntas inte få några konsekvenser för patientsäkerheten.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Förslaget till beslut förväntas inte få några konsekvenser för jämlik och jämställd vård.

Miljökonsekvenser
Förslaget till beslut förväntas inte få några miljökonsekvenser.

Administrativa konsekvenser
Förslaget till beslut förväntas inte få några administrativa konsekvenser.

Björn Eriksson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Lena Furmark
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Björn Eriksson, 2019-10-03

Stockholms läns sjukvårdsområde
Sjukvårdsdirektören

BESLUTSUNDERLAG
2019-10-28

SLSO 19-1125

Yttrande över motion 2019:23 av Tara Twana m.fl. (S) om förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen

Styrelsen för Stockholms läns sjukvårdsområde (SLSO) har av Rotel II – Hälso- och sjukvårdsroteln anmodats att yttra sig över förbättrad hantering av journaler och nätjournaler för personer som lever i hedersrelaterat förtryck i Stockholmsregionen. Med anledning av att handläggningen av yttrandet dragit ut på tiden inkommer SLSO med ett tjänstemannasvar som sedan kommer att anmälas till SLSO:s styrelse den 21 november 2019. I händelse av att styrelsen har någon synpunkt på nedan svar kompletteras det som en omedelbar justering i anslutning till styrelsemötet (senast 22 november 2019). Nedan remissvar är sålunda ej godkänt av SLSO:s styrelse.

Ärendet

I motionen framförs att åtkomst till sin egen journal via nätet innebär en säkerhetsrisk för de personer som lever i hedersförtryck. Motionen tar även upp riskerna med att föräldrar eller släktingar till personer som lever under hedersförtryck kan arbeta som sjukvårdspersonal och därmed få åtkomst till journaler. I motionen beskrivs att detta i sin tur kan leda till att patienter blir utsatta eller väljer att avstå från att söka vård.

Förvaltningens yttrande

SLSO anser att motionen tar upp ett viktigt område men innehåller ett flertal frågeställningar som behöver utvecklas närmare.

Motionen inleds med att Region Stockholm (tidigare Stockholms läns landsting) infört ett ”öppet nätjournalsystem” tillsammans med andra regioner. Här får förmodas att motionen avser den nationella e-tjänsten Journalen. Denna e-tjänst kräver en inloggning med BankID d.v.s. den är inte ”öppen” i någon vid bemärkelse. Invånaren får en tillfällig tittfunktion från 1177 in i sin journal förutsatt att journalsystemet är kopplat till e-tjänsten Journalen. Det är endast vissa funktioner från journalsystemet som är kopplat till e-tjänsten. Vilka funktioner som är kopplade till e-tjänsten Journalen har varje region beslutat om själva. I Region Stockholm är det journalanteckningar, diagnoser, vissa provsvar, vårdkontakter och mödravård som är kopplade till e-tjänsten.

I dagsläget kan inte patienter med reservnummer eller samordningsnummer läsa sin journal via e-tjänsten, d.v.s. endast patienter med svenskt personnummer kan få åtkomst. Patienter med skyddad identitet journalförs inte alls i journalsystemet TakeCare i SLSO. Dessa journaler dokumenteras enbart på papper. I och med detta finns det ingen koppling alls till e-tjänsten Journalen för patienter med skyddad identitet.

Motionen lyfter farhågan om att patienter som lever under social kontroll/hedersrelaterat förtryck kan fara illa om de tvingas visa sin journal via nätet för någon annan. Kopplat till användning av e-tjänsten Journalen finns det tydliga rutiner och åtgärder framtagna för att dölja information. Ett antal möjliga åtgärder för att dölja information i Journalen redovisas kortfattat nedan:

Försegla = stoppa åtkomst till informationen i e-tjänsten Journalen.

- Försegla helt, patienten kan själv eller med hjälp av vårdpersonal försegla hela sin åtkomst till e-tjänsten
- Försegla delvis, journalinformation från en specifik vårdenhet förseglas av vårdpersonal så att information från mottagningen/avdelningen inte syns
- Försegling på vårdens initiativ, om åtkomst är till men/skadlig för patienten
- Vårdnadshavarens åtkomst till barns journalinformation via e-tjänsten Journalen kan stoppas av vårdpersonal
- Försegling och borttagande av vårdnadshavares åtkomst kan göras även under beredskapstid
- Undantagna sökord i journalsystemet – undantagna sökord samt all text som dokumenteras under dem, filtreras bort och visas inte för patienten i e-tjänsten Journalen.

Ungdomsmottagningar och Barn- och ungdomspsykiatri inom Region Stockholm är idag undantagna från e-tjänsten Journalen. Detta kan dock skilja från region till region.

I motionen adresseras problemet att föräldrar och släktingar som jobbar som läkare enkelt kan få åtkomst till sina barns journaler. Här finns särskilda tekniska lösningar och strikta rutiner för kontroll av detta inom SLSO. Journalsystemet TakeCare är anslutet till SALA (Systematiskt automatiserad logganalys) vilket innebär att det varje månad tas ut loggar på de personer som har behörighet i TakeCare för kontroll av otillåten journalåtkomst.

I dagsläget går det inte att göra en s.k. ”säkerhetsmarkering” på det sätt som benämns i motionen. Däremot ska sjukvårdspersonal ha fått utbildning vid införandet av e-tjänsten Journalen om de funktioner och de möjligheter till förseglingar som finns i systemet. I utbildningen har de även informerats om undantagna sökord och hur de ska användas.

Det finns också information att läsa om Journalen på t ex Vårdgivarguiden i Region Stockholm. Exempelvis finns ett stycke om risken att tvingas visa sin journalinformation. Se länk: https://vardgivarguiden.se/avtaluppdrag/it-stod-och-e-tjanster/e-tjanster-och-system-a-o/1177/journal-via-natet/.

Sammanfattningsvis anser SLSO att det område som motionen adresserar är av stor vikt där flera åtgärder för att förebygga negativa konsekvenser för personer som lever under hedersrelaterat förtryck pågår.

Tjänstemannautlåtandet godkännes som yttrande avseende motion 2019:20 per 2019-10-30.

Mikael Ohrling
Sjukvårdsdirektör